

FIŃSKI SYSTEM SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Wątek: reforma systemu, 2010

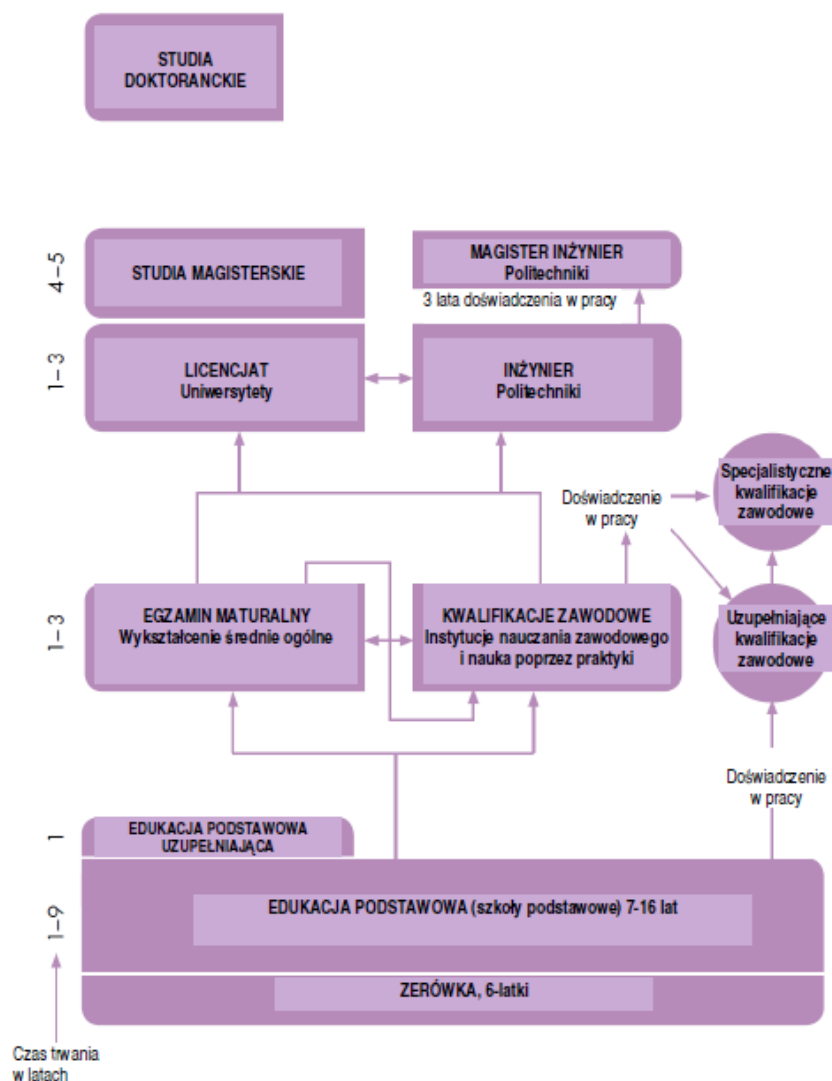
Rzeszów, styczeń 2014

System oświaty w Finlandii

System szkolnictwa fińskiego składa się z następujących etapów¹:

- przedszkole
- szkoła podstawowa
- szkoła średnia – edukacja zawodowa i ogólna
- szkolnictwo wyższe – uniwersytety i politechniki.

Schemat 1. szczegółowo prezentuje system oświaty w Finlandii. Funkcjonowaniem oraz kontrolą w systemie edukacji zajmuje się Ministerstwo Edukacji i Kultury.

Schemat 1. System oświaty w Finlandii

Źródło: H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe w Finlandii – raport*, Federacja oświatowa gmin regionu Kalajokilaakso, Wielkopolski system monitorowania i prognozowania:
<http://zawodowcy.org/wp-content/uploads/2013/09/Raport-szkolnictwo-zawodowe-w-Finlandii.pdf>

¹ oficjalna strona Ministerstwa Edukacji w Finlandii:

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=en>.

Kształcenie na poziomie wyższym obejmuje uniwersytety i politechniki. Funkcjonowanie uniwersytetów koncentruje się w głównej mierze na realizacji badań naukowych i prowadzeniu działalności dydaktycznej. Instytucje te nadają tytuły naukowe takie jak: licencjat (3 lata), magister (2 lata) i doktor (4 lata). W Finlandii obecnie funkcjonuje 14 uniwersytetów (tabela 1.). Dwa z nich podlegają ustawie o fundacjach (*), a pozostałe są korporacjami publicznymi².

UNIwersYTETY

- Aalto University *
- Hanken School of Economics
- Lappeenranta University of Technology
- Tampere University of Technology *
- University of Helsinki
- University of Eastern Finland
- University of the Arts Helsinki
- University of Jyväskylä
- University of Lapland
- University of Oulu
- University of Tampere
- University of Turku
- University of Vaasa
- Åbo Akademi University

Tabela 1. Wykaz uniwersytetów w Finlandii

Źródło: opracowanie własne na podstawie: oficjalna strona Ministerstwa Edukacji w Finlandii: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=en>.

Komponentem uzupełniającym w stosunku do uniwersytetów są politechniki, których działalność ukierunkowana na współpracę nauki ze światem biznesu, odpowiadając na zapotrzebowanie na rynku pracy. Student po ukończeniu politechniki uzyskuje tytuł inżyniera (3,5-4,5 roku) oraz magistra inżyniera (1,5- 2 lat i 3-letnia praktyka w branży). W Finlandii działa 24 politechniki (tabela 2.). Trzy z nich uruchomiły władze lokalne, sześć założyły miejskie konsorcja edukacyjne, a piętnaście – prywatne organizacje³.

POLITECHNIKI

• Arcada Polytechnic	• Metropolia Polytechnic
• Centria Polytechnic	• Mikkeli Polytechnic
• Diaconia Polytechnic	• Karelina Polytechnic
• HAAGA-HELIA Polytechnic	• Novia Polytechnic
• Humanities Polytechnic	• Oulu Polytechnic
• Häme Polytechnic	• Saimaa Polytechnic
• Jyväskylä Polytechnic	• Satakunta Polytechnic
• Kajaani Polytechnic	• Savonia Polytechnic
• Kymenlaakso Polytechnic	• Seinäjoki Polytechnic
• Lahti Polytechnic	• Tampere Polytechnic
• Lapland Polytechnic	• Turku Polytechnic
• Laurea Polytechnic	• Vaasa Polytechnic

Tabela 2. Wykaz politechnik w Finlandii

Źródło: opracowanie własne na podstawie: oficjalna strona Ministerstwa Edukacji w Finlandii: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=en>.

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

REFORMA SYSTEMU – NOWA USTAWA: STYCZEŃ 2010

Uniwersytety w Finlandii funkcjonują pod auspicjami Ministerstwa Edukacji, które nadzoruje ich działalność. Jednocześnie uniwersytety kontrolowane są przez rząd centralny.

Z dniem **01.01.2010** zaczęła obowiązywać nowa ustawa o uniwersytetach, zawierające następujące zapisy:⁴.

- *Celem reformy uniwersytetów i wprowadzenia nowego prawa jest zwiększenie autonomii tych uczelni, osadzenie ich w roli niezależnych bytów prawnych i usprawnienie funkcjonowania w warunkach współpracy międzynarodowej. Reforma zmienia status uniwersytetów z państwowych urzędów edukacyjnych na niezależne korporacje publiczne bądź fundacje podlegające ustawie o fundacjach.*
- W akcie prawnym zawarte zostały zapisy na temat *misji, zarządzania, finansowania działań i kierowania pracami uniwersytetów*. Ponadto uwzględniono regulacje w kwestiach dotyczących studentów, pracowników oraz badań i działalności dydaktycznej.
- Kluczowe cele nowej ustawy prezentują się następująco:
 - *poprawa jakości nauczania, opracowanie procesów studiowania i podnoszenie międzynarodowego statusu prowadzonych badań. Następstwem reformy ma być wzmocnienie plenipotencji i zakresu odpowiedzialności uniwersytetów, co z kolei ma zachęcać i tworzyć warunki do efektywniejszej organizacji działania tych instytucji i jej optymalizacji.*
- Ministerstwo Edukacji korzysta z systemu sterowania szkolnictwem wyższym, mianowicie:
 - *finansowanie,*
 - *legislacja i*
 - *wytyczne oparte o informacje.*
- Poza tym zawierane są porozumienia pomiędzy Ministerstwem a jednostkami szkolnictwa wyższego. Wśród instrumentów wyróżnia się również pozyskiwanie opinii i ocen oraz mechanizmy kontroli.
- Istotną rolę w systemie kierowania funkcjonowaniem uniwersytetów odgrywają negocjacje pomiędzy wspomnianymi instytucjami. *W toku tych rozmów strony – tj. uniwersytety i Ministerstwo Edukacji w postaci wydziałów odpowiedzialnych za uniwersytety i politechniki, instytucje utrzymujące uczelnie i Ministerstwo w zakresie odpowiedzialnym za politechniki – uzgadniają cele działalności poszczególnych jednostek uniwersyteckich, ich profil i obszary działalności podstawowej, jak również kluczowe cele i narzędzia rozwoju w kontekście narodowej polityki szkolnictwa wyższego. Założenia te będą następnie wdrażane przez określony czas.*
- Wspólne priorytety w systemie oświatowym ujęte zostały w uzgodnieniach planowanych na lata 2010-2012. W uzgodnieniach opisane zostały cele, kształt

⁴ Materiał opracowany na podstawie: H. Simi, *Szkolnictwo zawodowe w Finlandii – raport*, Federacja oświatowa gmin regionu Kalajokilaakso, Wielkopolski system monitorowania i prognozowania: <http://zawodowcy.org/wp-content/uploads/2013/09/Raport-szkolnictwo-zawodowe-w-Finlandii.pdf>

i zarys głównych płaszczyzn funkcjonowania każdej jednostki szkolnictwa wyższego, prognozowane cele ilościowe (na przykład określona liczba absolwentów) oraz charakterystyka zasadniczych instrumentów potęgujących rozwój i kryterium finansowania. Negocjacje związane z wytycznymi będą podlegać negocjacom co cztery lata.

- **Procedura przyznawania pomocy finansowej studentom**

- Wsparcie finansowe otrzymują studenci studiów dziennych, którzy chcą:
 - *Zdobyć kwalifikacje zawodowe*
 - *Uzyskać tytuł ukończenia uniwersytetu lub politechniki, oraz*
 - *Uzyskać wiedzę uzupełniającą, potrzebną do pracy w określonym zawodzie lub do pełnienia określonego stanowiska.*
- Wsparcie przyznawane jest również w przypadku studiów za granicą, jeśli są one równorzędne fińskim studiom objętym programem finansowania. W ramach wsparcia studenci otrzymują *granty na studia, dodatki do kosztów zakwaterowania oraz gwarancje państwowe na pożyczki edukacyjne*. Pomoc przyznawana jest przez zakład ubezpieczeń społecznych, który współdziała z danymi jednostkami szkolnictwa wyższego.
- Pomoc dla studentów obejmuje również wsparcie w spłacaniu odsetek, subsydiowaniu dojazdów na uczelnie i dopłaty lub bezpłatne posiłki w stołówkach studenckich.
- Wsparcie finansowe dla studentów udzielane jest na ściśle zdefiniowany okres, uzależniony od etapu nauki. *Kwota wsparcia finansowego jest wypadkową wieku studenta, formy zakwaterowania, poziomu (etapu) nauki i kwalifikacji rodziny studenta do pomocy materialnej państwa. W obszarze szkolnictwa wyższego kwalifikacja taka zwykle odnosi się do przychodów własnych studenta, na innych etapach edukacji – kwota przyznanej zapomogi jest uzależniona też od poziomu przychodów rodziców. Ponadto istnieje możliwość otrzymania przez studenta dofinansowania na zakwaterowanie podczas studiów.*
- Kolejną formą pomocy finansowej są kredyty studenckie – mające charakter zwrotnej pożyczki. Kredyt zapewniany jest przez państwo a jego wielkość ustalana jest co roku. W związku z tym banki nie wymagają od studentów dodatkowych zabezpieczeń, ustalając warunki kredytu indywidualnie. Przeważnie czas spłaty kredytu jest równy dwukrotności okresu trwania studiów.
- *Dodatkowo, studenci, którzy rozpoczęli studia od roku akademickiego 2005/2006 i później, otrzymują zwolnienia podatkowe w związku z kredytem studenckim. Warunkiem uzyskania tej ulgi jest ukończenie studiów w przewidzianym regulaminie uczelni standardowym czasie i uzyskanie kredytu na określoną sumę minimalną. Wszystkie osoby o niskich dochodach, i takie, które przez określony czas nie otrzymują wsparcia finansowego, mogą się ubiegać o pomoc w spłacie odsetek.*
- Studenci decydujący się na studia poza granicami Finlandii mogą skorzystać z dofinansowania, jeśli studia są równoważne studiom w kraju, w ramach których student mógłby korzystać ze wsparcia finansowego. Działania te służą promocji mobilności studenckiej w ramach programu

studiów międzynarodowych. Rozpatrywaniem podań o studia licencjackie / magisterskie / doktorskie za granicą rozpatruje funkcjonujący w Jyväskylä wydział międzynarodowy Centrum Pomocy Finansowej dla Uczniów i Studentów.

PODSUMOWANIE⁵

1. Zwiększenie autonomii oraz odpowiedzialności

- uniwersytet nie jest jednostką administracji publicznej, ale posiada osobowość prawną wraz z kapitałem własnym (forma korporacji w/prawa publicznego albo prywatnej fundacji);

2. Niezależność

- strategia skierowana na silne strony i potencjał danego uniwersytetu;
- finansowanie (lump sum) – pula pieniędzy bez określenia na jakie potrzeby uniwersytetów ma być ona wydana;
- pracownicy przestają być urzędnikami państwowymi (zatrudnienie kontraktowe);

3. Konsolidacja uniwersytetów z 20 w 2009 r. do 14 w 2013 r.

- Państwo przekazało budynki i działki na własność uniwersytetów;
- Uniwersytety mogą prowadzić działalność biznesową i przeprowadzać zbiórki pieniędzy;
- Lewarowanie środków publicznych (na jedno Euro pozyskane ze środków prywatnych, Państwo dodaje 2,5 Euro);

4. Zarządzanie Uniwersytetami

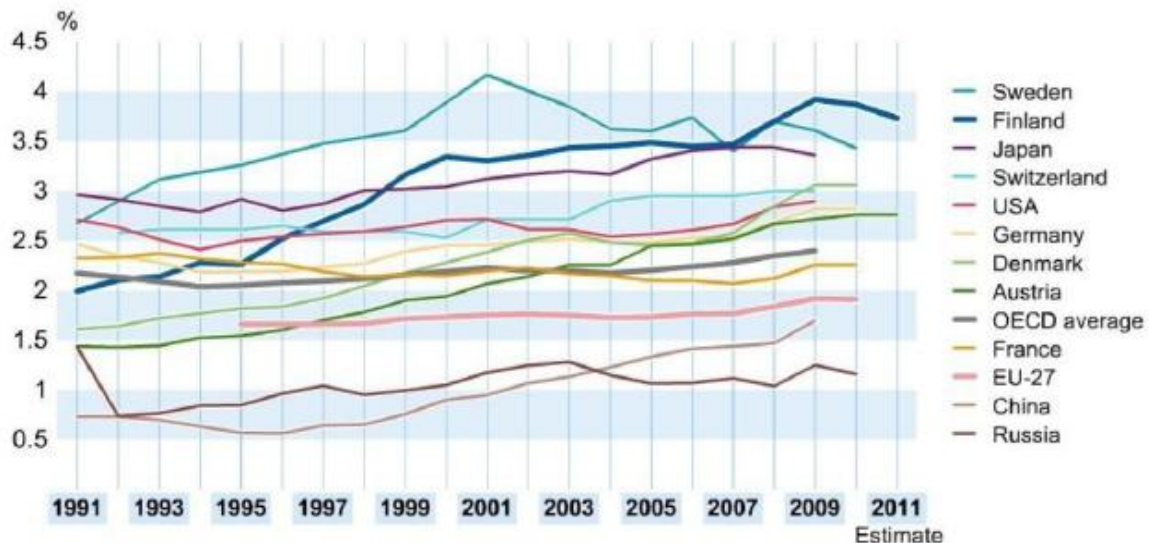
- Rada powiernicza 7-14 członków (w uniwersytetach publicznych przynajmniej 40% członków z zewnątrz, w tym przewodniczący; w uniwersytetach prywatnych, wszyscy członkowie z zewnątrz);
- Rada powiernicza podejmuje długofalowe decyzje strategiczne oraz zatrudnia i rozlicza Rektora uczelni;
- Rektor uczelni (większa władza w zarządzaniu uniwersytetami, rozlicza się przed Radą powierniczą);
- Senat (Kolegium akademickie) – podejmuje decyzje w zakresie jakości badań i nauczania oraz mianuje Radę powierniczą;

⁵ M. Żylicz, *Reforma systemu szkolnictwa wyższego w Finlandii*, prezentacja na podstawie wystąpienia prof. M. Makarow, Barcelona 25.11.2012:

http://www.prezydent.pl/download/gfx/prezydent/pl/defaultaktualnosci/2177/27/1/zylicz_reforma_w_finlandii.pdf.

5. Finansowanie R&D

- Finlandia w 2011 r. 3,73 % GDP 7,2 mld Euro, 69% z sektora prywatnego

Źródło: OECD, Main Science and Technology Indicators (luty 2012),
Statistics Finland 2012.

6. Zasada działania

- Uniwersytety publiczne – **ewolucja** – wolne zmiany, trudno ustalić priorytety i profil działalności
- Uniwersytety – Fundacje - bardziej operatywne
- Uniwersytet Aalto – **rewolucja**
 - Konsolidacja trzech szkół wyższych (Helsinki University of Technology, University of Art And Design Helsinki, Helsinki School of Economics).
 - Kapitał żelazny (200 mln Euro z sektora prywatnego i 500 mln Euro z sektora publicznego); wartość nieruchomości i aktywów - 300 mln Euro, nowa struktura naukowa i dydaktyczna, partnerstwo z Nokią i Microsoft, strategia rozwoju badań i nauczania podlegająca międzynarodowej ocenie.
 - Nowa struktura zatrudnienia - asystent, associate oraz full profesor (tenured); międzynarodowe konkursy (36% nowozatrudnionych osób z zagranicy).

7. Koncepcja dołączenia do najlepszych uniwersytetów na świecie przez uniwersytet Aalto

Współpraca z otoczeniem biznesowym / Wpływ na ekonomię Innowacyjność i przedsiębiorczość / Wpływ na społeczeństwo Interdyscyplinarność / Aalto Factories jako platformy współpracy	REZULTAT
Infrastruktura / Środowisko do prowadzenia badań Jakość działalności akademickiej / Pracownicy naukowci skupieni na badaniach i dydaktyce Przywództwo akademickie / Jasno określona odpowiedzialność i zakres władzy	WSPARCIE
Umiędzynarodowienie / Transparentne zasady naboru i kariery Nauczanie oparte na badaniach / Skupienie się na potrzebach studentów Wysokiej jakości badania podstawowe / Jasne kryteria awansu dla najlepszych	ZAŁOŻENIA

Źródło: M. Żylicz, *Reforma systemu szkolnictwa wyższego w Finlandii*, prezentacja na podstawie wystąpienia prof. M. Makarow, Barcelona 25.11.2012:
http://www.prezydent.pl/download/gfx/prezydent/pl/defaultaktualnosci/2177/27/1/zylicz_reforma_w_finlandii.pdf.

Opracowanie:
Dominika Maj-Solarz

BIBLIOGRAFIA

- H. Simi, Szkolnictwo zawodowe w Finlandii – raport, Federacja oświatowa gmin regionu Kalajokilaakso, Wielkopolski system monitorowania i prognozowania:
- <http://zawodowcy.org/wp-content/uploads/2013/09/Raport-szkolnictwo-zawodowe-w-Finlandii.pdf>.
- M. Żylicz, Reforma systemu szkolnictwa wyższego w Finlandii, prezentacja na podstawie wystąpienia prof. M. Makarow , Barcelona 25.11.2012:
http://www.prezydent.pl/download/gfx/prezydent/pl/defaultaktualnosci/2177/27/1/zylicz_reforma_w_finlandii.pdf.
- oficjalna strona Ministerstwa Edukacji w Finlandii:
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=en>.
- Higher Education governance reforms across Europe:
<http://www.utwente.nl/mb/cheps/publications/publications%202009/c9hdb101%20modern%20project%20report.pdf>
- Fiński model kształcenia i oceniania kompetencji społecznych – inspiracje dla polskich interesariuszy szkolnictwa wyższego:
http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=305
- Basic Education Reform in Finland – How to develop the top ranked education system?: <http://www.edu.gov.on.ca/bb4e/finlandEn.pdf>
- Comparing higher education reforms in Finland and Portugal: different contexts, same solutions?, Higher Education Management and Policy, Volume 23/3, OECD 2011.
- M. Kędziński, Szkolnictwo wyższe w wybranych krajach świata, Klub Jagielloński Katedra Polityk Publicznych, Kraków 2009:
http://eksperci.kj.org.pl/wp-content/uploads/2012/04/Szkolnictwo_wyzsze_w_wybranych_krajach_swiate.pdf
- Szkolnictwo zawodowe w Finlandii – raport:
<http://zawodowcy.org/wp-content/uploads/2013/09/Raport-szkolnictwo-zawodowe-w-Finlandii.pdf>
- Finland: A Non-Competitive Education for a Competitive Economy:
<http://pasisahlberg.com/wp-content/uploads/2013/01/OECD-Finland-Lessons-for-Japan-2012.pdf>
- Why the Finnish System Needs Rethinking?:
<http://www.evollution.com/accessibility/why-the-finnish-system-needs-rethinking/>
- Finland’s Education Culture and Reform:
<http://www.evollution.com/accessibility/creating-a-four-win-situation-for-financing-ce-for-finnish-working-professionals/>
- Brave New World: Higher Education Reform in Finland:
http://www.sauvonslarecherche.fr/IMG/pdf/_Finland_reform_Brave_New_World_.pdf
- Strategy for the Internationalisation of Higher Education Institutions in Finland 2009–2015:
http://planipolis.iiep.unesco.org/upload/Finland/Finland_Higher_education_strategy.pdf
- University reform:
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/Yliopistolaitoksen_uudistaminen/?lang=en
- Golden Days Where Finland’s Education A Success Are Over:
<http://www.finnbay.com/golden-days-where-acceptance-of-finlands-success-in-education-is-over/>
- [www. Eurydyce.org](http://www.Eurydyce.org)